

cinema

Els Oscars musicals vistos per Joan Pineda

Molt abans de l'arribada del cinema sonor, aquest ja havia deixat de ser totalment mut. Les projeccions i, fins i tot, bastants rodatges s'acompanyaven musicalment. La música, doncs, s'incorporà al cinema per **ambientar-lo** i progressà dins del film dramàtic fins a convertir-se en un element narratiu fonamental. A començaments dels cinquantes, la música d'acompanyament derivà en música protagonista -lligada a la unitat estètica del film, però alliberada, en gran mesura, de la seva funció de comentar, és a dir, narrativa. Aquesta progressió de la música dins del film dramàtic i l'evolució del gènere musical constitueixen els dos fets musicals bàsics que en Joan Pineda, d'una manera metòdica i ampliament documentada, ha exposat al llarg de cinc sessions a l'Auditori de la Caixa sota l'anunciat **CINEMA MUSICAL I MÚSICA DE CINEMA A L'ENTORN DE L'OSCAR**. L'Oscar, doncs, ha estat l'eix vertebrador de l'anàlisi d'aquesta evolució. No solament els premis sinó també les nominacions o totes aquelles partitures que amb els mateixos o superiors mèrits no accediren al guardó. En Pineda interpretà les músiques romàntiques sense ser mai apegalós i els ritmes dinàmics sense estridència. El seu estil nítid, fresc, lluny del més mínim enravenament o temptació exhibicionista, ens permeté gaudir d'un munt de melodies inoblidables. Il·lustracions i comentaris donaren com a resultat un cicle plenament satisfactori.

Després de la sessió de presentació, en Pineda estructurà el cicle, per a les quatre sessions restants, en quatre grans èpoques:

1) **Fins a l'any 42:** El cinema musical, gènere sonor per excel·lència. La producció massiva de films musicals.

Any 34, primer Oscar a la millor cançó i a la millor música original.

2) **1943-1952:** Decreix la producció de cinema musical mentre el gènere evoluciona cap al musical modern. Els primers grans compositors de música de cinema.

3) **1953-1964:** De la música d'acompanyament a la música protagonista. La gran època del musical modern acaba a finals dels cinquantes.

4) **1965-1981:** La gran revolució musical de començaments dels seixantes dins del cinema. Regressió del film musical.

El desconeixement del cinema musical, sobretot de la primera època -els més afortunats hauran vist entorn d'un deu per cent del miler llarg de films que es produïren- fa relativa qualsevol opinió que se'n tingui formada. A més, exceptuant-ne alguns dels més populars, pocs d'ells han pogut reveure's. La valoració de les composicions per a films dramàtics encara es fa més difícil si aquestes no es poden contextualitzar.

1) El primer film sonor, **THE JAZZ SINGER** (El cantor de Jazz), 1927, contenia alguns números musi-

cals, però és a l'any 1929 quan neix la comedia musical amb **LOVE PARADE** (El desfile del amor), que obté un gran èxit. Entre 1930 i 1942, es produeixen, aproximadament, 580 films musicals, la majoria adaptacions de les obres que ja havien triomfat a Broadway. Rares vegades els productors s'arriscaven amb músiques originals. Contràriament, la música dels films dramàtics ho era quasi sempre, perquè, així, la seva funció de comentar podia adequar-se cada tema i a cada situació. Lamentablement, aquesta supeditació a unes formes narratives i/o emotives fàcilment identificables impedia la seva evolució creativa. Per aquest motiu i llevat, de rares excepcions, les músiques més rellevants de l'època corresponen a films musicals, encara que les partitures no fossin originals. L'any 1934, s'atorga el primer Oscar a la millor cançó i a la millor música original. El de la millor cançó és per a **THE CONTINENTAL**, d'Herb Magidson i Con Conrad, del film **THE GAY DIVORCEE** (La alegre divorciada), de la parella Astaire/Rogers, i el guardó a la millor música original

THE GAY DIVORCEE (La alegre divorciada), Oscar 1934.

és per a Louis Silvers/Guskahn/Victor Schertzinger per ONE NIGHT OF LOVE. Harry Warren, autor, l'any 1933, de la música de la famosa 42ND. STREET (La calle 42), obtindrà diverses vegades el guardó. Jerome Kern serà un altre compositor sovint premiat per les seves cançons. El premi a la millor música original, l'any 35, és per a Max Steiner, un dels compositors de música de cinema més prolífic i brillant, autor, l'any 39, de la meravellosa partitura de GONE WITH THE WIND (Lo que el viento se llevó). A partir de l'any 41, s'atorgaran dos Oscars per a músiques originals: un per a la de film dramàtic i un per a la de film musical -que quasi sempre és adaptació musical, rares vegades és música original-. La de film dramàtic s'atorga a Bernard Herrmann -l'autor de les bandes sonores de molts dels films de Hitchcock-, aquesta vegada per ALL THAT MONEY CAN BUY (El hombre que vendió su alma).

De cinema musical, se'n feia molt, tenia una gran popularitat i les partitures eren més que estimables. Era l'època de les grans orquestres i els temes que el cinema havia popularitzat esdevenien obligats dins del seu repertori. Són els anys de les successives versions de "Melodías de Broadway" o de "Las Vampiresas del amor", dels films d'Astaire/Rogers, de les músiques de Glenn Miller, Irving Berlin o Cole Porter. "El Continental", "Roberta", "Noche y día", "Amanda", "Sombrero de Copa" i un munt de ballables feien les delícies a les pistes de ball.

2) Entre el 43 i el 52, anirà disminuint la producció de musicals. Els darrers quatre anys, moment cimer del musical modern, solament es produïen al voltant d'una trentena de films/any -menys de la meitat dels que es produïen els anys trenta. Gràcies a compositors com Max Steiner, guardonat repetidament; com Bernard Herrmann que, temps després, junt amb els trossos que el director no aprofitava, composava concerts que ja s'han fet clàssics en el repertori de l'Orquestra Simfònica de Londres; o com l'hongarès Miklós Rozsa, que amalgamà en la seva personalitat musical la component asiàtica present en el folklore del seu país, la música d'alguns films dramàtics té la

categoria de música simfònica. Durant aquests anys, tots tres foren guardonats. L'orquestra seguia musicant sobre el film, de manera que la música estava quasi sempre present, solament pujava o baixava de to segons ho exigís la narració, funció de la qual no acabava d'alliberar-se. Junt amb els Oscars concedits a aquests compositors, cal destacar a Alfred Newman, un altre dels grans, que entre 1943 i 1956 l'obtingué sis vegades. L'Oscar a les millors cançons s'atorga, entre altres, a Harry Warren -una vegada més-, a Ray Evans i a Jimmy Van Heusen, autors que seran repetidament premiats.

THE OLD MAN AND THE SEA (El viejo y el mar), Oscar 1958 a la millor música original de film dramàtic per a DIMITRI TIOMKIN.

Entre els Oscars atorgats a les millors músiques originals de films musicals sobresurten el de 1948 per a John Green/Roger Edens per EASTER PARADE, el de 1949 per a Roger Edens/Lenie Hayton per ON THE TOWN (Un día en Nueva York) i el de 1951 per a Johny Green/Saul Chaplin per AN AMERICAN IN PARIS (Un americano en Paris), música de Gershwin. El musical americà havia evolucionat cap a una nova estètica. Els films tenien molta més unitat i la música, el cant i la dansa eren l'expressió espontània dels personatges. 1952 és l'any de Dimitri Tiomkin, que guanya tant l'Oscar a la millor música original com a la millor cançó per HIGH NOON (Sólo ante el peligro). Fins aquí, la música actuava puntejant unes seqüències i funcionava desdibuixada com a teló de fons durant tot el film; ara, el "leit motiv" es repeteix, destacant-se; té un lloc **protagonista**.

3) Durant aquests anys (53-64), Tiomkin obtindrà dos Oscars més. També el rebrà Victor Young, com a reconeixement tardà, i no pas en l'ocasió més escaient, al seu treball. El pas de la música de comentari a la música protagonista es produirà d'una manera gradual. Quant als Oscars a les millors cançons, pràcticament se'ls reparteixen dues parelles: Jimmy Van Heusen, ara amb Sammy Cahn, i la formada per Johnny Mercer/Henry Mancini. L'evolució musical es caracteritza per una superior elaboració dels temes, desprecupant-se un xic de les fórmules insistentment explotades que gaudien de l'adhesió popular. L'any 1953, l'Oscar és per a Sammy Fain. El seu SECRET LOVE està en aquesta línia romàntica, però no sensible. com ho estan les delicioses músiques d'Henry Mancini, d'una gran soltesa rítmica. Però els Oscars també s'atorgan a músiques complaents, mediocres, que cerquen la tonada fàcil i apegalosa que tothom aprèn a la segona audició: THREE COINS IN THE FOUNTAIN (1954), de Jule Styne o WHATEVER WILL BE, WILL BE (Que será, será), de Ray Evans, estan molt per sota de les possibilitats d'aquests compositors. L'any 1958, l'Oscar a la millor cançó i a la millor música original de film musical són per a GIGI, de Lerner i Loewe, supervisió d'André Previn. Les composicions recitatives de Lerner i Loewe, d'una gran qualitat musical, no tindran massa acceptació popular. Contràriament, músiques més fluïxes com la de SEVEN BRIDES FOR SEVEN BROTHERS (Siete novias para siete hermanos), Oscar 1954, d'Adolph Deutsch/Saul Chaplin, serà un dels musicals més celebrats de tota la història del cinema. L'any 1955, l'Oscar a la millor música original del film musical és per a OKLAHOMA, de R. Russell Bennett i Jay Blackton, film que compta amb una música molt estimable i que, almenys aquí, passà ben desapercebut. 1961 fou el darrer any en què es concediren Oscars separats a les músiques originals. El corresponent a film musical fou per a WEST SIDE STORY de S. Chaplin/J. Green/S. Ramin/I. Kostal.

4) La música de cinema no és, en absolut, aliena als canvis que experi-

(passa a la pàg. 374)